ORDINIS MEDICI

IN

VNIVERSITATE LITERARIA IENENSI

H. T.

DECANVS

D. CHRIST. GOTTFRID. GRVNER

BOT. ET THEORET. MED. PROF. PVBL. ORD.

DISSERTATIONEM INAVGVRALEM

VIRI CLARISSIMI

HENRICI ERNESTI IVSTI

STOLLBERGENSIS

A. D. XX. IVLII CIↃ IↃ CCLXXXII

HABENDAM INDICIT

PRAEMITTITVR

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM LIBER I. E CODICE MOSQVENSI NVNC PRIMVM GRAECE AC LATINE

JENAE

LITTERIS MAVKII.

Est inter medicos seculi quarti medicus haud spernendae doctrinae atque diligentiae, ORIBASIVS, Pergamenus, ZENONIS Cyprii discipulus *a*), IVLIANVM Imp. ad dignitatem caesaream euehere ausus, hinc eius medicus et quaestor Constantinopolitanus, post a successore bonis exutus et in exilium ad barbaros *b*) actus, iis ob medendi artem carus, tandem in patriam redux, opibus, annis et meritis grauis consenuit. Qui etsi in primis GALENVM more seculi sequitur, tamen et multa propria litteris consignauit, bono et experto medico digna, et haud paucas veterum reliquias conseruauit. Mirum ergo videri cuique potest, praeter leuia quaedam fragmenta, quae RICCIVS *c*), COCCHIVS *d*) et GVIL. DVNDASS *e*) in vulgus graece ediderunt, solam circumferri IO. BAPT. RASARII versionem latinam, mancam profecto illam et haud raro laceram, graecum textum adhuc desiderari. Quare cum Cl. MATTHAEI *f*)

 lit-

a) *Eunap.* Vit. Philos. p. 178. sqq.

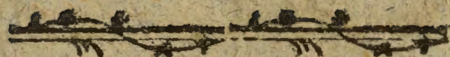
b) Ib. p. 181.

c) Vid. *Haller. Bibl.* Pract. p. 284. T. I. et Bibl. Chir. p. 95. T. I.

d) In Collect. *Nicetae.*

e) Orib. Anatomica ex libr. Gal. c. Vers. lat. Ras. L. B. 1735. 4.

f) Vid. Ill. *Baldinger.* Magaz. Vor Aerzte p. 183. s.

litteris certior fierem, latere in bibliothecis Mosquensibus triplicem codicem seculi XIIII. quorum vnus *synops. nouem libros ad Eustathium filium*, alter *Euporist. ad Eunapium*, vltimus priores l. XV. *Medicinal. Collector.* etiamsi ex parte truncos et mutilos, non destiti precibus exorare virum graecis litteris proferendis natum, vt huic operae, cui vix parem studio, assiduitate ac diligentia ferrea inuenias, sese daret. Annuit, misit quasdam particulas, omissis tamen Galenicis, quas superfluas putabat, tandem intermisit prorsus laborem, quia nisi RASARII versionem latinam ad manus haberet, se oleum et operam perditurum ob scripturae compendia multa et explicatu difficilia existimabat. Transmittendam ergo editionem istam, eaque ratione vtilitati publicae consultum iri censui, sed quid e re sua esse crediderit Cl. MATTHAEI, nondum liquet. Quare ne lectores veterum amantes spe vana captasse et frustratus esse videar, si quid mihi acciderit, nolui amplius veluti in carcere inclusa detinere, quae habeo, praetermissa tamen notularum mole sumtuum caussa. Ex his inter se collatis satis superque colligitur, non adeo vanam et fallacem esse Cl. MATTHAEI *g*) coniecturam, hosce codices e bibliotheeca RASARII a MAXIMO episcopo Venetiis emtos, ideoque eosdem esse, id est, vnum codicem NIC. SAMMICHELII, peruetustum et olim e Graecia deportatum, alterum MATTHAEI DANDVLI, *a quo*, teste locuplete RASARIO *h*), *cetera omnia, tanquam a fonte manarunt. Et quamuis codex ille sit omnium, quos ego in hac maxima orbe viderim vetustissimus*, (sic aperte profitetur) *tamen tute scis, quot in eo quoque loca sint, in quibus interpretandis vel diuinandum, vel (quod maxime periculosum est) coniectura vtendum sit.* Accipe ergo, L. B. exiguum ac leuidense illud munusculum vna cum ceteris reliquiis, quae ORIBASII esse existimantur. Quam vere, viderint alii.

g) Notitia Codd. Mst. Graec. Bibl. Mosquens. Mosc. 1776. p. I. n. 3.

h) In Praef. Coll. Medic. cf. Praef. Synops.

Ὀριβα-

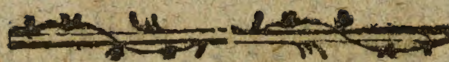
Ὀριβασίου ἰατρικῶν συναγωγῶν βιβλίον α΄.

Τὰς προσταχθείσας ἐπιτομὰς παρὰ τῆς σῆς θειότητος, αὐτοκάτορ ἰουλιανὲ, πρότερον, ἡνίκα διετρίβομεν ἐν γαλατίᾳ τῇ πρὸς ἑσπέραν, εἰς τέλος ἤγαγον, καθὼς ἠβουλήθης, ἅστινας ἐκ μόνων τῶν ὑπὸ Γαληνοῦ γραφέντων ἐποιησάμην· ἐπεὶ δὲ ἐπαινέσας ταύτας δευτέραν ἐπέταξας πρᾶξιν πάντων τῶν ἀρίστων ἰατρῶν ἀναζητήσαντά με τὰ καιριώτατα συναγαγεῖν, καὶ πάνθ᾽ ὅσα χρησιμεύει πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος τῆς ἰατρικῆς, καὶ τοῦτο πράττειν, ὡς οἷός τε εἰμὶ, προθύμως διέγνωκα, χρησιμωτάτην ὑπολαμβάνων a) ἔσεσθαι τὴν τοιαύτην συναγωγὴν τῶν ἐντυγχανόντων ἑτοίμως ἐξευρισκόντων τὸ ἑκάστοτε τοῖς δεομένοις ὠφέλιμον· περιττὸν δὲ νομίσας εἶναι καὶ παντελῶς εὔηθες τὸ ἐγγράφειν τὰ αὐτὰ πολλάκις καὶ τῶν ἄριστα συγγραψάντων, καὶ τῶν μὴ ὁμοίως τὸ ἀκριβὲς ἐξεργασαμένων, μόνα τὰ τῶν ἀμεινον εἰπόντων συνάξω, πάλαι Γαληνῷ μόνῳ ῥηθέντα· μηδὲν παραλιπὼν τάξας, καθότι τῶν συγγραψάν-

a) In cod. ὑπολαμβανειν.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLETORVM LIBER PRIMVS.

EPITOMAS, quas TV olim, DIVE IVLIANE CAESAR, mihi conficiendas mandaueras, iampridem, cum in Gallia citeriore essemus, ad finem, quemadmodum TV voluisti, perduximus, quas quidem ex iis solis confeceram, quae GALENVS conscripsisset, cumque TV eas laudauisses, alterum mihi laborem adjunxisti, vt, perquisitis omnibus, quae medici praestantissimi maxime opportuna dixissent, et quaecunque ad medicinae finem pertinerent, vnum in volumen redigerem: id quod ego pro virili parte me promto animo facturum decreui, cum existimem, haec collecta fore vtilia iis, in quorum manus incident, vt statim, quid semper iis, qui auxilio indigeant, vtile sit, comperiant. Nunc vero cum superuacaneum et omnino ineptum putem eadem saepius adscribere, et quae ab optimis medicis, et quae ab iis, qui non ita diligenter res tractauerunt, scripta fuerint, ea solum

ψάντων b) ἁπάντων εἰς τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις αὐτὸς κρατεῖ, μεθόδοις καὶ διορισμοῖς τοῖς ἀκριβεστάτοις χρώμενος, ταῖς Ἱπποκρατείοις ἀρχαῖς καὶ δόξαις ἐξακολουθῶν· χρήσομαι δὲ κἀνταῦθα τοιαύτῃ τινὶ τάξει· καὶ πρῶτον μὲν οὖν συνάξω τὰ τοῦ ὑλικοῦ μέρους, εἶθ' ὅσα περὶ φύσεως κατασκευῆς εἴρηται ἀνθρώπου, μεθ' ἃ τὰ τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἀναληπτικῆς πραγματείας, καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσα τῆς διαγνωστικῆς καὶ προγνωστικῆς ἔχεται θεωρίας· ἐφ' οἷς τὰ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων καὶ συμπτωμάτων καὶ ὅλως τῆς τῶν παρὰ φύσιν ἐπανορθώσεως· ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. —

solum colligam, quae nobis reliquerunt ii, qui ceteris praestiterunt, sed nihil omittam eorum, quae GALENVS dixerit, siquidem ex iis, qui easdem res pertractarunt, ipse et via ac ratione, et distinctione ceteris omnibus antecellit, ac principia et sententias HIPPOCRATIS imitatur. Hoc vero ordine, hoc loco vtar. In primis colligam ea, quae de parte materiae sunt, deinde de natura atque fabrica hominis, tum de tuenda sanitate et reficiendis corporibus agetur: quibus confectis, addam, quae ad dignotionem et praenotionem pertinent; ad haec quae de morbis deque symptomatis sunt, accedent, et denique ea, quae valent ad corrigendum ea, quae praeter naturam sunt, adhibebuntur. A facultatibus autem alimentorum initium dicendi sumam.

Ἐκ τῶν Ἀθηναίου *) περὶ πυρῶν ἐκ τοῦ α' λόγου κεφ. β'.

Τῶν σίτων κράτιστοι πρὸς εὐτροφίαν εἰσὶν οἱ πυροί· διαφέρουσι δὲ

DE TRITICO EX ATHENAEI COMMENTARIIS EX LIBRO PRIMO CAP. II.

Ex cibis valentissimum ad nutriendum est triticum· cuius magna

b) Verba minus apte collocata turbant sensum; nihil tamen hic corruptum subesse videtur.

*) Clarus sectae Pneumaticae auctor, Attalensis vel Tarsensis, Asclepiade Bithyno iunior, contra quem scripsit, medicus insignis sub finem seculi primi

δὲ ἀλλήλων τῷ c) μᾶλλον καὶ ἧσσον θερμαίνειν τε καὶ ὑγραίνειν παρὰ τὰ γένη καὶ παρὰ τοὺς τόπους, ἐν οἷς φύονται, καὶ παρὰ τὰς καταστάσεις τῶν ὡρῶν, καὶ τῶν ἀέρων, καὶ παρὰ τῶν χρόνων d)· παρὰ μὲν οὖν τὰ γένη διαφέρουσιν οἱ πυροὶ, ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν σιτάνιοι καὶ ἀλευρῖται, οἱ δὲ σεμιδαλῖται εἰσίν· οἱ μὲν οὖν σιτάνιοι κοῦφοί τε εἰσιν καὶ χαῦνοι τῇ συστάσει, καὶ λευκοί· κατειργασμένοι γάρ εἰσιν τῆς γαιώδους οὐσίας ἐν αὐτοῖς ἐπὶ πλέον κεχυμένης καὶ διαλελυμένης ὑπὸ τῆς οἰκείας συμπέψεως· διόπερ ἑτοίμην καὶ εὔπεπτον, καὶ καθόλου εὐμετάβολον τὴν τροφὴν προσφέρονται e), ἔτι δὲ εὐδιάπνευστον καὶ εὐεκποίητον, ἐλασσονα δὲ καὶ οὐκ ἴσην τοῖς σεμιδαλίταις, καὶ πρὸς ὑγείαν μᾶλλον ἢ ῥώμην ἁρμόζουσαν· οἱ δὲ σεμιδαλῖται βαρύτεροι τε εἰσίν, καὶ πυκνοὶ, καὶ ξανθοὶ, καὶ διαφανεῖς, καὶ δύσπεπτοι μέν εἰσιν, ἀνάδοσιν δὲ ἔχουσι δαψιλῆ καὶ δυσδιάπνευστον, καὶ καθόλου πρός ῥώμην μᾶλλον ἢ πρὸς ὑγείαν εἰσὶν ἐπιτήδειοι.

Παρὰ δὲ τοὺς τόπους διαφέρουσιν οἱ ἐν ξηραῖς καὶ ἀλιπέσι χώραις γινόμενοι τῶν f) εὐγείοις καὶ πιε-

na differentia, vt magis minusque calefaciat et humectet, a genere, a locis, in quibus nascitur, a temporum constitutione, ab aere et a temporibus ducitur. Ac generis quidem ratione differt *triticum*, quia alterum *sitanium* et farinaceum, alterum vero *similaceum* est, sitanium vero leue est et laxum consistentia, atque album: hoc enim est elaboratum, terrea substantia multum in ea affusa, et a propria concoctione dissoluta. Quocirca et promtum, et quod bene concoquatur, et ad summum, quod facile immutetur, alimentum praebet: quin etiam, quod facile perspiretur et conficiatur: minus tamen fit, neque par ei, quod similaceum afferat, et quod magis ad bonam valetudinem, quam ad robur accommodatum sit. Similaceum vero est grauius, et densum, et flauum, et pellucidum, estque difficile ad concoquendum, distributionem tamen copiosam et quae non facile perspiretur, habet, et omnino potius ad robur, quam ad sanitatem est accommodatum. Ex locis autem differt tri-

mi, quem ipse Galenus, parcus alieni meriti laudator, summis extulit laudibus. Multa eius fragmenta ap. *Gal.* serioresque medicos reperiuntur.

c) Cod. τό.

d) Leg. τοὺς χρόνους aut delend. παρὰ.

e) Pro, προσφέρουσι, vt infra.

f) Forte omisit scriba ἐν ob sequens ἐν, cum paullo infra additum sit.

πιεροῦς g) φυομένον· οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἐλάσσονος ὕλης καὶ κουφοτέρας, καὶ λεπτοτέρας συνεστῶτες h) εὐκατέργαστοι μέν εἰσι καὶ εὐμεθάβολοι, ἐλάσσονα δέ τροφὴν προσφέρονται, ὃν τρόπον οἱ ἐν τοῖς καύσοις λεγομένοις ἐπισπειρόμενοι· τῆς γὰρ ἐν τοῖς τόποις ὕλης ἐμπρισθείσης διὰ τὸ ἀλυπὲς καὶ ἄτροφον τῆς τέφρας, λευκοί τε γίνονται, καὶ χαῦνοι, καὶ σιτάνιοι, οἱ δὲ ἐν εὐγείοις καὶ λιπαροῖς τόποις φυόμενοι ἀπὸ δαψιλοῦς καὶ στερεᾶς ὕλης τρεφόμενοι πυκνοὶ τε εἰσι, καὶ βαρεῖς i), καὶ πολύτροφοι· καὶ οἱ ἀναπεπταμένοι k) δὲ τῶν τόπων καὶ εὔπνοοι, καὶ εὐήλιοι βελτίους πυροὺς φέρουσι καὶ l) πολυτροφιμωτέρους· διαφέρουσι δὲ τοῖς τόποις καὶ οἱ ἐν ψυχροῖς ἄγαν καὶ χιονοβολουμένοις φυόμενοι τῶν ἐν θερμαῖς χώραις σπειρομένων. οἱ μὲν γὰρ ἐν ψυχροῖς τόποις φυόμενοι κατειργασμένοι μᾶλλον εἰσιν καὶ λεπτομερεῖς, ὅσοιπέρ εἰσιν οἱ σιτάνιοι· μήποτε γὰρ οἷον φωλευούσης ἐν αὐτοῖς τῆς δυνάμεως καὶ ὀλίγην μὲν τροφὴν ἀναλαμβανούσης, ταύτην δὲ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον, ἐπὶ πολὺ δὲ πεπτούσης πλείονα κατεργασίαν τε καὶ χύσιν ἐν αὐτοῖς τὸ γεῶ-

triticum, quod in ficcis et non pinguibus regionibus natum fit, ab eo, quod in fertilibus et pinguibus oriatur. Illud enim cum ex minore materia leuioreque, et tenuiorum partium conftet, facileque mutatur illud quidem, fed minus alit: quare affectum eft id, quod in locis, quae exufta vocantur, feritur. Cum enim loci materia exufta fit propter cinerem, pinguedine et nutritione carentem, triticum album laxum et fitanium efficitur. At quod in pinguibus et fertilibus locis nafcitur, copiofa et folida materia educatum eft, et denfum, et graue, atque etiam multum nutrit. Ac loca quidem aperta, quaeque bene perfpirantur et aprica funt, melius triticum ferunt, et quod nullo magis nutriat. Differt quoque loci ratione triticum, quod in locis admodum frigidis et niualibus oritur, ab eo, quod in calidis regionibus feritur. Nam quod oritur in frigidis locis, eft elaboratum et tenuium partium, quale eft fitanium. Cum enim non velut delitefcat in eis vis exiguumque alimentum, idque paul-

g) Mox dicit λιπαρὸς. v. *Erotian.* p. 302.. *Sophocl.* p. 358. *Theocrit.* p. 218. *Iulian* p. 64. *Apoll. Rhod.* p. 478. et *Diog. Laert.* p. 229.

h) *Xenoph.* p. 581. *Diog. Laert.* p. 493. edit. *Steph.* in fragm. Pythag.

i) Cod. καρεῖς.

k) Vide de hac v. *Zofimum.* p. 150. 154.

l) πολυτρόφιμος, ignoro, πολύτροφος notum eft, forte πολὺ τρόφιμ. legendum.

γεῶδες λαμβάνει· διὸ καὶ κοῦφοι τε εἰσὶν οἱ πυροὶ, καὶ εἰς λεπτὸν ἄλευρον ἀναλελυμένοι, καὶ τοὺς τριμηναίους δὲ πυροὺς κουφοτέρους ὄντας, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τοῖς χιονοβολουμένοις τόποις γινομένους ὁμοίους ὄντας παρειλήφαμεν· οἱ δὲ ἐν θερμοῖς τόποις γινόμενοι τῶν πυρῶν, ἄφθονον μὲν τροφὴν παραλαμβάνουσι, καὶ πολλὴν, πυκνοτέραν τε καὶ ἧσσον κεχυμένην τε καὶ διακεκριμένην· οἱ δὲ ἑλῶδες τῶν πυρῶν ἄτροφοι τε εἰσὶ καὶ κουφότεροι, καὶ τὸ αἷμα φαῦλον ποιοῦσιν, καὶ ἧσσον θερμαίνουσι τὰ σώματα· καὶ οἱ κάθυγροι δὲ τῶν τόπων ἀτροφωτέρους φέρουσι καὶ ἀτονωτέρους τοὺς πυρούς· δοκοῦσι δὲ καὶ τῷ ὅλῳ γένει μεταβάλλειν εἰς αἴρας m) διὰ πλεονασμὸν ὑδάτων· οἱ δὲ ἐν σκιεροῖς καὶ συνδένδροις τόποις γεννώμενοι πλέον ἔχουσι τὸ σκύβαλον n) τοῦ χρησίμου.

Παρὰ δὲ τὰς καταστάσεις τῶν ὡρῶν καὶ τῶν ἀέρων, οἱ πυροὶ διαφέρουσιν· παρὰ μὲν τὰς ὥρας, ὅταν τε εὔκρατος καὶ σύμμετρος αὐτῶν ἡ μεταβολὴ γένηται, ψύξει καὶ θερμασίᾳ, καὶ ὄμβροις, καὶ πάλιν ἀνοχαῖς τῶν ὑδάτων· συμβαίνει γὰρ εὐτροφεῖν τε καὶ πληροῦσθαι τοῖς ὄγκοις τοὺς πυρούς, καὶ τοὐναντίον ὅταν ἀκαίρως, ἀκρατῶς καὶ ἀσυμμέτρως ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐπιτελεῖται· ἰσχνοὶ γὰρ καὶ ἄτροφοι γίγνον-

paullatim capiat, permultum autem concoquat, efficitur, vt pars terrea magis in eis elaboretur et fundatur· Ex quo conficitur, vt triticum, cum leue fit, tum vero etiam in tenuem farinam diffoluatur. Quod *trimeſtre triticum* eſt, leuius eſſe, et praeſertim, quod in niualibus locis naſcitur, huiusmodi eſſe accepimus. Quod vero in calidis locis oritur, et copioſum alimentum, et multam denſitatem, et minus fuſam atque ſecretam capit. *Paluſtre* porro *triticum* alimento vacat, eſtque leuius, et vitioſum ſanguinem facit, et corpora minus calefacit. Loca autem perhumida triticum ferunt, quod minus alit, quodque eſt imbecillius; et ex toto genere videtur in lolium propter aquae vim et copiam degenerare. Quod vero in vmbroſis et nemoroſis locis naſcitur, plus habet aceris, quam vtilitatis. Ex temporum vero atque aeris conſtitutione exiſtit etiam tritici differentia. Atque ex temporibus quidem, cum eorum ſit temperatura, et moderata in frigore, calore, imbribus, et poſtea in aquarum defluentium cohibitione commutatio: Tunc enim triticum boni alimenti fieri, eiusque molem impleri contigit: vt contra fit, cum intempeſtiue, intem-

m) Τοῦ σίτου αἴρας ἐκλέγειν ap. *Diog. Laert.* p. 202.

n) i. e. ἄχρεον.

γνονται· παρὰ δὲ τοὺς ἀέρας, ὅταν κατὰ τοὺς προσήκοντας καιροὺς εὐδεινοι o) γένωνται, καὶ εὐήλιοι, καὶ ἐνήνεμινοι· ἢ τουναντίον ἐπινεφεῖς καὶ δυσήλιοι· πολλάκις δὲ καὶ ψεκάδας φέροντες ἤδη θερμῆς τῆς, ὥρας οὔσης καὶ πρὸς τελείωσιν τῶν πυρῶν ὄντων· φθίνουσι γὰρ ἐρυσιβούμενοι· παραπλησίως δὲ καὶ ὅταν βαρεῖα, καὶ ξηρὰ, καὶ θερμὰ γένηται πνεύματα τὰ ὑπὸ τὸν καιρὸν τῆς τῶν ϛαχύων πληρώσεως, καὶ ἰσχυροὶ καὶ πολὺν χρόνον φυσήσωσιν οἱ λεγόμενοι καύσωνες ἐπικαίουσι p) τοὺς ϛάχυας καὶ ξηραίνουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀτρόφους κατασκευάζουσι.

Παρὰ δὲ τὸν χρόνον διαφέρουσιν εἴτε νέοι, καὶ οἱ παλαιοὶ, καὶ οἱ μὲταξὺ τούτων· οἱ μὲν γὰρ πρόσφατοι, πολυχυλότεροί εἰσι, καὶ πνευματώδεις, καὶ πολύτροφοι· οἱ δὲ παλαιοὶ τουναντίον, ἀχυλότεροι, καὶ ξηρότεροι, καὶ ἀτροφώτεροι· οἱ δὲ μεταξὺ τούτων κατὰ χρόνον τὰς μεσότητας ἔχουσιν τῶν εἰρημένων.

Περὶ

temperate et immoderate, quae praediximus, eueniunt: nam et gracile, et alimonia vacans efficitur. Aeris autem ratione, cum opportunis temporibus serenus apricusque est, et a ventis apte perflatur, vel contra, cum nubilus est, et opacus Saepe enim minutulam pluuiam emittit, cum iam tempus sit calidum, et triticum ad perfectionem peruenerit: quo casu triticum rubigine tentatum perit. Simili quoque modo fit, cum venti graues, sicci et calidi sub tempus, quo spicae implentur, exorintur. Cumque vehementes et multo tempore spirauerint ii, qui καύσωνες, hoc est, ardentes nominantur, spicas adurunt et exsiccant, et idcirco faciunt, vt alimenti nihil habeant. Ratione vero temporis, nouum a vetere et eo, quod inter vtrumque est intermedium, differt. Nam recens plus succi habet, flatus gignit, et multum alit, vetustum contra succo vacat, siccius est, et minus alit: quod vero est medium, ratione temporis habet medietates praedictorum.

DE

o) V. *Dorvill. ad Chariton.* p. 292. *Diog. Laert.* p. 463. *Apoll. Rhod.* p. 182. At vero ad marg. εὐδίεινοι, ἔνδιοι.

p) Cf. *Plato* p. 681. *Longin.* p. 260. *Philo* p. 148. *Maxim. Tyr.* p. 180.

Περὶ τῶν κατὰ τὰς ὥρας κρεῶν. κεφ. γ'.

Σύες μὲν τὴν ἐαρηνὴν ὥραν εἰσὶ κάκιστοι μέχρι πλιαδος q) δύσεως φθινοπωρινῆς, τὸ δ' ἐντεῦθεν μέχρι ἦρος κάλλιστοι· αἶγες δὲ τὸν μὲν χειμῶνα κάκισται, τοῦ δὲ ἦρος ἄρχονται κρείσσους γίνεσθαι μέχρις ἀρκτούρου δύσεως· πρόβατα δὲ καὶ ταῦτα τὸν μὲν χειμῶνα κακιστα, μετὰ δὲ ἰσημερίαν πιαίνεται μεχρι τροπῶν θερινῶν· αἱ δὲ βόες, ὅταν ἡ πόα ἐκκαρπῇ r), ἦρος τε παυομένου, καὶ τῷ θέρει παντί. Τῶντε ὀρνίθων οἱ μὲν κατὰ χειμῶνα, κάλλιστα ἔχουσιν, ὅσοι δὲ ἐπιφαίνονται χειμῶνος s) ὁ κόσσυφός τε καὶ ἡ κίχλα, καὶ φάσσα, οἱ δὲ ἀτταγῆνες κατὰ τὸ φθινόπωρον, καὶ μελαγκόρυφοι σύκαλλος, t) τε καὶ χλωρος u), καὶ ὄρτυγες τηνικαῦτα πιώτατοι· ἀλεκτορίδες τὸν μὲν χειμῶνα οὐ πάνυ εὐσωματοῦσι, καὶ μάλιστα ἐν νοτίοις· ἡ δὲ τρυγὼν ἐν φθινοπώρῳ καλλίστη· τῶν δ' ἰχθύων αἱ μὲν ἐν τῇ κυήσει κάλλιστοι κάρις, κάρα-

DE CARNIBVS PRO ANNI TEMPORIBVS CAP. III.

Sues verno tempore vsque occasum autumnalem pleiadum sunt pessimi: ex eo vero tempore vsque ad vernum tempus optimi. Caprae hieme pessimae sunt, vere autem vsque ad arcturi occasum esse meliores incipiunt. Pecudes quoque hiberno tempore sunt pessimae: post aequinoctium vero vsque ad solstitium aestiuum pinguescunt, boues vero, cum herba fructum ferat, et finito vere, et per aestatem totam. Ex auibus nonnullae per hiemem sunt optimae, quae nimirum hieme apparent, vt merula atque sturnus, et palumbus, attagenes vero et atricapillae autumno praestant. Itemque ficedulae, et lusciniae, et coturnices, eo tempore sunt pinguissimae. Galli vero gallinacei hieme non admodum corpore augentur, et praesertim in austrinis locis, turtur vero autumno excellit. Ex piscibus vero praegnantes optimi sunt, caris, carabus, et molles,

q) Leg. πλειαδ. Sic numero singulari scribitur.

r) Sic in Cod. Ignoro ἐκκαρπέω, notum est ἐκκαρποῦμαι medium. v. *Xiphilin.* p.154. *Max. Tyr.* p.322. *Gregor. Naz.* p.91. 197.

s) V. *Lucian.* in Iudic. vocatis ad fin. et *Theocr.* p.287.

t) Forte συκαλίς.

u) Forte χλωρίς v. *Ael.* Hist. Animal. IV. 47. p.224. ed. Gronov. et not. p.1019.

κάραβος, καὶ τὰ μαλάκια z), τεῦθὶς a), σηπία· τὰ δὲ ὅταν ἄρχηται ἐπωάουσεσθαι b), ὥσπερ οἱ κέφαλοι, ὑπερπλησθέντες δὲ οὗτοι τῶν κυημάτων λεπτοὶ καὶ ἄτροφοι, καὶ ἔτι μᾶλλον τεκόντες· ὁ δὲ θύννος πιώτατος μετὰ ἀρκτοῦρον, θέρους δὲ χείρων.

les, sepiaet loligines, alii vero, cum ouis incipiunt incubare, vt capitones: cum vero foetu pleni sunt, tenues sunt, et non nutriunt, et multo etiam magis, cum partum ediderunt. Thynnus autem post arcturum pinguissimus est, aestate vero est deterior.

Περὶ ἄρτων· ἐκ τῶν Ἀθηναίου. κεφ. θ΄.

Οἱ λεπτοὶ τῶν ἄρτων ἀχυλώτεροί τε εἰσι καὶ ἀτροφώτεροι τῆς ὀπτήσεως μᾶλλον καθικνουμένης καὶ ἐξατμιζούσης τὸ τροφῶδες· διὸ καὶ τὸ τῶν c) ἰατρίων καὶ τὸ τῶν λαγάνων γένος ἐστιν ἀχυλότερον· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ κάτοπτοι τῶν ἐγχύλων ἧσσον τρέφουσι καὶ οἱ δίπυροι· ἐπὶ ποσὸν γὰρ ὀπτηθέντες ἀνατρίβονται πάλιν· ἔπειτα δ᾽ ἐκ δευτέρου τῆς τρίψεως καὶ τῆς ὀπτήσεως τυγχάνουσι· συμβαίνει γὰρ διατεθερμασμένους αὐτοὺς καὶ ἐπὶ ποσὸν κεχυμένους πολὺ μᾶλλον ὑπὸ τῆς τρίψεως χεῖσθαι καὶ διαλύεσθαι. Τιούτων δὲ γεγονότων ὑπὸ τῆς δευτέρας ὀπτήσεως,

DE PANIBVS EX ATHENAEO. CAP. IX.

Panes tenues paucioris succi pauciorisque alimenti sunt, cum assatio magis extenuet, magisque diminuat in eis vim alendi: quocirca itria et lachana paucioris succi sunt. Hac quoque ratione assati et bis cocti panes minus alunt, quam succi pleni. Nam cum sint quadantenus assati, iterum conteruntur, deinde contriti iterum assantur. Contingit enim, vt ex calfacti et admodum confusi multo magis exattritu fundantur et dissoluantur. Sed cum tales ex secunda assatione sint redditi, quod valens est in eis, consumtum fuit: quod vero restat, et leue, et laxum, et tenuium partium fit, et fa-

z) *Galen.* Gloss. in μαλακίοισι p. 518. ed. *Franz.* et *Aristot.* T. I. p. 438. Vnde etiam probari potest τευθίς.

a) *Cod.* τεῦθυς.

b) Forte ἐπωάζεσθαι v. *Ael.* Var. Hist. I. 15. et *Diog. Laert.* p. 107.

c) *Sic* Cod. forte ἰτρίων, vt etiam leg. *Rasar.* V. *Hesych.* in v. ἐρικάς et in v. ἰτρία, et *Pollux.* VI. p. 612.

σεως, ἱκανὸν μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπαναλῶσθαι. Τὸ δ' ὑπολειπόμενον κοῦφόντε γίγνεσθαι, καὶ χαῦνον, καὶ λεπτομερὲς, καὶ εὐδιοίκητον· ὅτι δὲ οἱ θερμοὶ καὶ πρόσφατοι τροφιμότεροι τῶν ψυχρῶν εἰσιν καὶ τῶν παλαιῶν, δῆλον· ἡ γὰρ θερμότης αὐτῶν συλλαμβάνεται τῇ πέψει.

facile distribuitur. Iam vero calidos recentesque panes valentius nutrire, quam frigidos et veteres, est perspicuum, siquidem caliditas quoque concoctionem adiuuat.

Περὶ κριθῶν ἐκ τῶν Ἀθηναίου. Κεφ. ια'.

Τῶν κριθῶν αἱ μὲν γυμναὶ καὶ ἄφλοιοι, πολύχυλοί τε εἰσι καὶ πολύτροφοι, συνεγγίζουσαι τοῖς πυροῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων· ἐχόμεναι δὲ τούτων εἰσὶν αἱ δίστιχοι ἔλατταν ἔχουσαι τῶν πυρῶν ἀποκάθαρμα τῶν μονοστίχων.

DE HORDEO EX ATHENAEO CAP. XI.

Hordeum aliud nudum est, et expers corticis, et multi fucci est, ac valde nutrit, idque propius ad triticum, quam aliud, accedit: aliud vero secundum est, quod spicas habet binis granorum versibus constantes, quod etiam minus habet excrementi, quam triticum, quod spicam habet, quae ex vnico granorum constat ordine.

Ἐκ τῶν Ῥούφου d) περὶ σύκων. Κεφ. μ'.

Σῦκα τῆς μὲν ἄλλης ὀπώρας ἐστὶ κρείσσω, βλάβην δὲ ἔχει τινα. αἱ δὲ ἰσχάδες ἱκανῶς τρέφειν σῶμα δύνανται· οἱ γοῦν παλαιοὶ τοῖς ἀθλήταις ἰσχάδας ἐσθίειν παρεῖχον· Γέρα δὲ πρῶτος ὑπήλλαξε τὴν προσφορὰν

EX RVFO DE FICVBVS CAP. XL.

Ficus sunt ceteris autumnalibus meliores, et tamen noxam quandam afferunt. Caricae satis alere corpus queunt. Quamobrem veteres permittebant, vt athletae caricis vescerentur. GORAS pri-

d) Clarus sub finem seculi primi medicus, de quo vid. *Haller.* Bibl. Pract. T. I p 172.

ϱὰν κϱεαδοῦς Ἐυϱαμένει e) τῷ Σαϱ-μίῳ, καὶ οὕτως μετέπεσεν ἡ δίαιτα.

primus EVRAMENI Samio carnem afferens, hunc vſum antiquauit, atque ita illa vivendi conſuetudo eſt ſublata.

e) In Cod. Ευϱαμένη. Qui fuerint illi, non liquet.

Sed haec hactenus. In ſcenam enim producendus et iuſtis laudibus extollendus, ſi quis alius, eſt PRAENOB. et EXPERIENTISS. CANDIDATVS, qui ſtudiorum curriculum Gottingae ſub profeſſoribus haud poenitendis emenſus et optime praeparatus huc conceſſit, et morum modeſtia ſingulari, diligentia, aſſiduitate ac probitate, quae iuuenes litterarum bonarum ſtudioſos apprime decet, cum mihi, tum ceteris profeſſoribus ita ſe commendauit, vt non poſſim ſperare ſolum, verum etiam confidere, fore, vt tales tamque praeclaras ingenii dotes certiſſima inſequantur praemia, nec vnquam habeat PRAENOB. CANDIDATVS, quare eum diligentiae poeniteat. Nolo ergo vlterius in eius laudes excurrere, quia, qui vitae curſus fuerit, quam bene compoſita vitae academicae ratio, ipſe ſic expoſuit.

****

Ego HENRICVS ERNESTVS IVSTI *primam huius vniuerſi lucem adſpexi Rottleberodae, pago quodam comitatus Stollbergenſis, prid. Nonar. Ianuarii a.* MDCCLIX. *Patrem veneror* HENR. CHRISTOPHOR. *ibidem Paſtorem Vigilantiſſimum, matrem vero* MAGDALENAM *e gente* PETERSENIORVM. *Parentes cariſſimi, quorum poſterior iam ad coelites vocata, prior vero adhuc ſuperſtes eſt, operam omnem adhibuerunt, vt principiis religionis, iisque, quibus aetas puerilis informari ſolet, diſciplinis rite imbuerer. Inde ab anno* MDCCLXXV. *ſcholam, quae floret Roslebiae, frequentaui, ibique habui* SCHMVZERVM, *Philoſophiae magiſtrum et Rectorem longe meritiſſimum,* WANCKELIVM *Conrectorem,* STRAEKIVM *Collegam tertium ac* SCHVKNECHTIVM *Mathematicum, praeceptores; ex quibus optimis magiſtris plurimum profeci, pro quibus non poſ-*

ſum

ſum non, quin publice animum gratum atque obſtrictiſſimum teſtificandum eſſe exiſtimem. Tandem, peracto quatuor annorum ſpatio, idoneus iudicatus, qui praelectionibus celeberrimorum in Academia profeſſorum intereſſem, menſ. April. MDCCLXXIX. GEORGIAM AVGVSTAM *adii, ibique Cel.* KVLENKAMPIO, *Rectore tunc temporis Magnifico, numero ciuium academicorum ſum adſcriptus. Primo in Logicis, Metaphyſicis et Pſychologicis Cl.* WEBERVM *habui praeceptorum, in matheſi pura et adplicata Cl.* MEISTERVM. *Cel.* BLVMENBACH *tradidit mihi hiſtoriam naturalem, Oſteologiam, Pathologiam generalem et ſpecialem. Ill.* MVRRAYI *praelectionibus et excurſionibus botanicis interfui. Cel.* GMELIN *me docuit Chemiam experimentalem.* Ill. BALDINGERI *doctas praelectiones in Pathologiam, Materiam medicam, Pharmaciam, artem conſcribendi formulas et Therapiam maximo cum emolumento frequentaui.* Ill. RICHTERVM, *praeceptorem ad cineres vsque venerandum, Chirurgiam medicam et manualem, Diaeteticam et Therapiam ſpecialem explicantem ſumma cum voluptate et vtilitate audiui. Cel. denique* WRISBERG *Phyſiologiam, Anatomen et artem obſtetriciam me docuit. Quorum virorum in me merita nulla vnquam apud me delebit obliuio.* GOTTINGAE *peracto ſtudiorum academicorum curſu,* IENAM *adeundam putaui, ibique ab Ill.* de SCELLWITZ, *faſces Academiae tunc temporis tenente, in numerum ciuium academicorum ſum receptus. Ill.* SVCCOW *Phyſicam experimentalem mihi explicauit, Ill.* LODER *Anatomen et artem obſtetriciam, nec minus, eo duce, in arte cadauera perite ac artificioſe ſecandi ac Noſocomio obſtetricio me exercui.* EXCELL. STARCKII, *Fautoris ac Praeceptoris haud ſatis aeſtimandi, ſcholas in Therapiam generalem quoque frequentaui, et ſub auſpicio huius humaniſſimi viri praxin clinicam ad lectulos aegrotorum didici. Ill. ac Excell.* GRVNERI, *Fautoris ac Patroni in aeternum venerandi, doctas praelectiones in Semiologiam magno cum fructu ac voluptate audiui. Cl. denique* SCHENCKIO, *oſteologiam et Chimiam pharmaceuticam explicanti, aſſidendum putaui. Quibus omnibus viris maxumas, quas poſſum, gratias hic publice ago.*

Adiit ergo PRAENOB. ex EXPERIENT. CANDIDATVS ordinem noſtrum, vt, qui eius profectus ſint in literis, ſedulo exploraret, dignusque vnanimi conſenſu habitus eſt, cui liceret Hygeae commerita praemia conſequi. Dictus eſt huic ſolemni panegyri dies XX. Iulii, quo defendet

ſuam

ſuam diſputationem dextre conſcriptam aduerſus diſſentientium tela, ſic iubente maiorum inſtituto, ego vero ei poſthaec lauream publice conferam. Quare VOS exoratos perobſeruanter et perhumaniter cupio, PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE, PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE DESIGNATE, COMES ILLVSTRISSIME, PATRES CONSCRIPTI CETERIQVE PROFESSORES et ſtudiorum FAVTORES, velitis hanc ſolemnitatem VESTRA praeſentia illuſtriorem ſplendidioremque reddere, eoque fauoris ſigno oſtendere, quam ſacra VOBIS maiorum inſtituta ſint. P. P. ſub Sigillo Facultatis a. d. XX. Iul. CIↃIↃCCLXXXII.

